

УДК 651.47:581.9 (477.72)

С.В. Дрозд, В.В. Шаповал

Біосферний заповідник "Асканія-Нова" імені Ф.Е. Фальц-Фейна УААН
вул. Фрунзе, 13, смт Асканія-Нова, Чаплинський район, Херсонська обл., 75230 Україна

МАТЕРІАЛИ ДО ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ ФЛОРИ БУФЕРНОЇ ЗОНИ БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА "АСКАНІЯ-НОВА"

Буферна зона, судинна флора, інвентаризація

МАТЕРІАЛИ ДО ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ ФЛОРИ БУФЕРНОЇ ЗОНИ БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА "АСКАНІЯ-НОВА". С.В. Дрозд, В.В. Шаповал. – За матеріалами польових досліджень у 2006 р. доповнено список судинної флори буферної зони Біосферного заповідника "Асканія-Нова".

МАТЕРИАЛЫ К ИНВЕНТАРИЗАЦИИ ФЛОРЫ БУФЕРНОЙ ЗОНЫ БИОСФЕРНОГО ЗАПОВЕДНИКА "АСКАНИЯ-НОВА". С.В. Дрозд, В.В. Шаповал. – По материалам полевых исследований в 2006 г. дополнен список сосудистой флоры буферной зоны Биосферного заповедника "Аскания-Нова".

MATERIALS FOR AN INVENTORY OF THE FLORA IN THE BUFFER ZONE OF THE BIOSPHERE RESERVE "ASKANIA NOVA". S.V. Drozd, V.V. Shapoval. – A list of the vascular flora of the buffer zone of the Biosphere Reserve "Askania Nova" is supplemented according to the materials of field researches in 2006.

Інвентаризацію бур'янистої флори степу в колонії "Асканія-Нова" започатковано Ф. Теецманном. У списку флори Асканії-Нова і Дофіно (Teetzmänn, 1845) зазначені зокрема: *Amaranthus retroflexus* L., *Xanthium strumarium* L., *Eryngium campestre* L., *Euclidium syriacum* (L.) R. Br., *Cardaria draba* (L.) Desv., *Conyza canadensis* (L.) Cronq. У працях О.С. Дойча та О.А. Янати (Дойч, Яната, 1913; Яната, 1913) по флорі Мелітопольського повіту Таврійської губернії для Асканії-Нова вказуються *Lepidium perfoliatum* L., *Descurainia sophia* (L.) Webb et Prantl, *Capsella bursa-pastoris* (L.) Medik., *Thlaspi arvense* L. та ін. Матеріали про синантропну флору заповідника було узагальнено Й.К. Пачоським (Пачоский, 1923). У його конспекті наведено 139 адвентивних елементів степу (вторинні інгредієнти, псевдокомпоненти, бур'янисті, здичавілі рослини тощо). У 1930 р. М.С. Шалит (Шалыт, 1930) опублікував перший список бур'янистої флори полів заповідника "Чапли" (Асканія-Нова) зі 108 таксонів. Автор зазначив, що види, типові для цілинного степу, були проігноровані. Флористичне зведення агроценозів буферної зони Біосферного заповідника "Асканія-Нова" К.Є. Голованьової (Голованева, 1987) містить 183 види, у тому числі – природно зростаючі у степу: *Stipa ucrainica* P. Smirn., *Koeleria cristata* (L.) Pers., *Poa angustifolia* L., *Agropyron pectinatum* (M. Bieb.) P. Beauv., *Herniaria besseri* Fisch. ex Hornem., *Galium ruthenicum* Willd. тощо. Аналіз бур'янистої флори агроценозів подано у працях К.Є. Голованьової (1984, 1985, 1987), К.Є. Голованьової та П.С. Голованьова (1987), К.Є. Голованьової та Г.А. Абмасової (1988), С.В. Дрозда та В.В. Шаповала (2006).

У ході реінвентаризації судинної флори території буферної зони Біосферного заповідника "Асканія-Нова" (квітень-травень 2006 р.) зареєстровано 46 нових видів; їх перелік, локалітети та частота трапляння подані у таблиці.

Доповнення до списку судинної флори буферної зони
Біосферного заповідника "Асканія-Нова"

Родина, види	Локалітети	Частота трапляння
1	2	3
Fabaceae		
<i>Medicago sativa</i> L.	Переліг поблизу ферми "Кругла"; околиці с. Комиш та с. Новий Етап	Спорадично

Продовження таблиці

1	2	3
<i>Onobrychis viciifolia</i> Scop.	Цілина біля вівцеферми "Тишків"	Рідко
<i>Vicia hirsuta</i> (L.) S. F. Gray	Переліг у районі 75 кварталу природного ядра	Спорадично
Apiaceae		
<i>Trinia hispida</i> Hoffm.	Територія метеостанції "Асканія-Нова"	Рідко
Asteraceae		
<i>Achillea pannonica</i> Scheele	Територія метеостанції "Асканія-Нова"; околиці с. Новий Етап	Спорадично
<i>A. stepposa</i> Klokov & Krytzka	Околиці с. Новий Етап	Рідко
<i>Anthemis subtinctoria</i> Dobrocz.	Околиці с. Новий Етап	Рідко
<i>Pilosella echiioides</i> (Lumn.) F. Schultz & Sch. Bip.	Переліг поблизу 75 кварталу природного ядра	Спорадично
<i>Tragopogon dasyrhynchus</i> Artemcz.	Переліг поблизу ферми "Кругла"; околиці с. Комиш та с. Новий Етап	Звичайно
Boraginaceae		
<i>Myosotis micrantha</i> Pall. ex Lehm.	По узбіччю траси Асканія-Нова – Чкалово	Спорадично
<i>Onosma polychroma</i> Klokov ex M. Pop.	Переліг у районі 75 кварталу природного ядра	Дуже рідко
<i>Rochelia retorta</i> (Pall.) Lipsky	Околиці с. Новий Етап	Дуже рідко
Brassicaceae		
<i>Alyssum hirsutum</i> M. Bieb.	Переліг поблизу ферми "Кругла"; рудеральні екотопи	Часто
<i>Sisymbrium polymorphum</i> (Murray) Roth	Цілинна ділянка на території УНПП "Асканія-Генетик"	Спорадично
Caryophyllaceae		
<i>Dianthus andrzejowskianus</i> (Zapal.) Kulcz.	Цілинна ділянка на території УНПП "Асканія-Генетик"	Дуже рідко
<i>Elisanthe viscosa</i> (L.) Rupr.	Цілинна ділянка на території УНПП "Асканія-Генетик"	Рідко
<i>Silene wolgensis</i> (Hornem.) Besser ex Spreng.	Територія метеостанції "Асканія-Нова"; по околиці Великого Чапельського поду	Дуже рідко
<i>Cerastium perfoliatum</i> L.	По узбіччю траси Асканія-Нова – Чкалово; околиці вівцеферми "Тишків"	Спорадично
Lamiaceae		
<i>Lamium purpureum</i> L.	Біля молокоцеху с. Новий Етап	Спорадична
<i>Marrubium peregrinum</i> L.		
<i>Plomis scythica</i> Klokov & Des.-Shost.	Біля насосної станції с. Новий Етап	Дуже рідко
Liliaceae		
<i>Allium</i> sp.	Цілинна ділянка на території УНПП "Асканія-Генетик"	Дуже рідко
<i>Bellevallia sarmatica</i> (Georgi) Woronow	Лісосмуга поблизу с. Комиш; переліг у районі 75 кварталу природного ядра	Рідко
<i>Gagea paczoskii</i> (Zapal.) Grossh.	Переліг поблизу ферми "Кругла"	Дуже рідко
<i>G. bohémica</i> (Zauschn.) Schult. & Schult. f.	Біля цвинтаря смт Асканія-Нова	Спорадично
<i>Ornithogalum fischerianum</i> Krasch.	Цілинна ділянка на території УНПП "Асканія-Генетик"	Дуже рідко
<i>Tulipa gesneriana</i> L.	Цілинна ділянка на території УНПП "Асканія-Генетик"	Дуже рідко
<i>Tulipa schrenkii</i> Regel	Територія метеостанції "Асканія-Нова"	Дуже рідко
Poaceae		
<i>Festuca valesiaca</i> Gaudin	Переліг поблизу ферми "Кругла"; біля цвинтаря смт Асканія-Нова; переліг поблизу 75 кварталу природного ядра; територія метеостанції "Асканія-Нова"	Звичайно
<i>Stipa capillata</i> L.	Цілина поблизу вівцеферми "Тишків"	Спорадично
<i>Phragmites australis</i> (Cav.) Trin. ex Steud.	Лісосмуга поблизу вівцеферми "Тишків"	Рідко

Закінчення таблиці

1	2	3
Polygonaceae		
<i>Rumex crispus</i> L.	Околиці с. Новий Етап	Спорадично
<i>R. Ionaczevskii</i> Klovov	Околиці с. Новий Етап, с. Комиш	Спорадично
Ranunculaceae		
<i>Ranunculus scythicus</i> Klovov	Околиці Великого Чапельського поду	Спорадично
Rosaceae		
<i>Amygdalus nana</i> L.	По узбіччю траси Асканія-Нова – Чкалово	Дуже рідко
<i>Geum urbanum</i> L.	Околиці с. Новий-Етап; рудеральні екотопи	Рідко
<i>Potentilla semilaciniosa</i> Borbas	Територія метеостанції "Асканія-Нова"	Дуже рідко
Rubiaceae		
<i>Cruciata pedemontana</i> (Bellardi) Ehrend.	По узбіччю дороги до с. Комиш	Дуже рідко
Scrophulariaceae		
<i>Linaria macroura</i> (M. Bieb.) M. Bieb.	Переліг поблизу 75 кварталу природного ядра	Звичайно
<i>Veronica hederifolia</i> L.	Околиці с. Новий Етап; по узбіччю траси Асканія-Нова – Чкалово	Рідко
<i>Veronica verna</i> L.	Лісосмуга району вівцеферми "Тишків"; по узбіччю траси Асканія-Нова – Чкалово	Звичайно
Violaceae		
<i>Viola kitaibeliana</i> Schult.	Околиці вівцеферми "Тишків"; переліг у районі 75 кварталу природного ядра	Спорадично
Euphorbiaceae		
<i>Euphorbia leptocaula</i> Boiss.	Лісосмуга біля с. Комиш	Рідко
Orobanchaceae		
<i>Orobanche</i> sp.	Околиці вівцеферми "Тишків"	Рідко
Iridaceae		
<i>Iris pumila</i> L.	Біля цвинтаря смт Асканія-Нова	Спорадично
Santalaceae		
<i>Thesium arvense</i> Horvatovszky	Територія УНПП "Асканія-Генетик"	Рідко

Таким чином, при флористичному обстеженні буферної зони Біосферного заповідника "Асканія-Нова" зареєстровано 3 нові родини (Santalaceae, Iridaceae, Euphorbiaceae) і 46 нових видів. Збільшення таксономічного складу судинної флори буферної зони обумовлене виведенням частини земель з польової сівозміни та переведенням їх у вимушені перелоги. "Приріст" судинної флори в абсолютній більшості відбувається за рахунок аборигенних степових видів: *Thesium arvense*, *Iris pumila*, *Euphorbia leptocaula*, *Potentilla semilaciniosa*, *Ranunculus scythicus*, *Stipa capillata*, *Ornithogalum fischerianum*, *Bellevallia sarmatica*, *Gagea bohémica*, *Gagea paczorskii*, *Phlomis scythica*, *Dianthus andrzejowskianus*, *Onosma polychroma*, *Achillea stepposa* тощо.

Голованева Е.Е. Динамика видового состава сорной флоры за 50 лет хозяйственной деятельности человека в Аскании-Нова // Проблемы охраны генофонда и управления экосистемами в заповедниках степной и пустынной зон. – М. – 1984. – С. 91-93.

Голованева Е.Е. Видовой состав сорных растений орошаемых агрофитоценозов Аскании-Нова // Науч.-техн. бюл. УНИИЖ "Аскания-Нова". – 1985. – Ч. 1. – С. 41-44.

Голованева Е.Е. Растительность буферной зоны заповедника "Аскания-Нова" // Науч.-техн. бюл. УНИИЖ "Аскания-Нова". – 1987. – Ч. 1. – С. 39-42.

Голованева Е.Е., Абмаева Г.А. Особенности флоры буферной зоны заповедника "Аскания-Нова" // Проблемы инвентаризации живой и неживой природы в заповедниках. – М.: Наука. – 1988. – С. 75-79.

Голованева Е.Е., Голованев П.С. Результаты исследований сорной растительности за 57 лет хозяйственной деятельности в Аскании-Нова // Науч.-техн. бюл. УНИИЖ "Аскания-Нова". – 1987. – Ч. 2. – С. 46-51.

Дойч А., Яната А. Дополнительный список растений севера Таврической губернии // Тр. Ест.-истор. музея Таврич. губ. земства. – Симферополь. – 1913. – Т. 2. – С. 291-316.

- Дрозд С.В., Шаповал В.В. Синантропна флора агроценозів буферної зони Біосферного заповідника "Асканія-Нова" // Матеріали наукової конференції "Синантропізація рослинного покриву України". – Київ – Переяслав-Хмельницький, 2006 – С. 65-67.
- Пачоский И.К. Список растений, обитающих на территории Государственного Заповедника "Аскания-Нова" // Известия Государственного Степного Заповедника Аскания-Нова. – 1923. – Т. II. – С. 97-144.
- Шалыт М.С. Очерк сорной растительности полей Госзаповедника "Чапли" (б. Аскания-Нова) // Бюлетень фітотехнічної станції. – Мелітополь. – 1930. – Т. I. – С. 53-72.
- Яната А.А. Флора степи Мелитопольского и юго-западной части Днепровского уездов Таврической губернии // Тр. Ест.-истор. музея Таврич. губ. земства. – Симферополь. – 1913. – Т. 2. – С. 5-250.
- Teetzmann F. Ueber Die Südrussischen Stippen und über die darin im Taurischen Gouvernement belegenen Beisitzungen des Herzogs von Anhalt-Köthen (geschr. Im Januar 1842) // Beitrage zur Kenntnis des Russischen Reiches und der angranzenden Lander Asiens. – St. Peterburg: elftes Bandchen. – 1845. – S. 89-135.

Надійшла 31.05.06 р.